

ПЕРМАНЕНТНА ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ: ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ В ОБЛІКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. В статті розглядаються можливості формування сучасної системи моніторингу в сільськогосподарських підприємствах на основі впровадження перманентної інвентаризації

Annotation. The article features possibilities of forming a modern monitoring system at farming companies, based on implementation of permanent stocktaking

Ключові слова: бухгалтерський облік, моніторинг, калькулювання собівартості продукції, об'єкти бухгалтерського обліку, перманентна інвентаризація

Постановка проблеми. Рослинницька галузь являє собою динамічну систему, яка знаходиться в постійному процесі розвитку. З посиленням управлінської орієнтації бухгалтерського обліку, наукові методи обліку витрат виробництва та виходу продукції повинні ґрунтуватися на безперервному забезпеченні апарату управління необхідними відомостями про хід виробництва. В такому випадку, на нашу думку, запорукою успіху може слугувати створення на підприємствах аграрного сектору системи постійного моніторингу, який дасть змогу забезпечити створення оптимальних умов для функціонування підприємства та виконання ними поставлених завдань з найбільшою ефективністю. Під моніторингом розуміється "постійне спостереження за будь-яким процесом або системою, з метою виявлення їх відповідності очікуваному результату" [2, с.7]. Таким чином, в процесі моніторингу підприємство досліджується в повному обсязі і, у випадку необхідності, проводяться коректуючі дії на досліджуваній об'єкт. При цьому система моніторингу повинна видавати блок інформації про об'єкт, що спостерігається з такою деталізацією, яка визначається точністю первинного вимірювання або отримання інформації.

Калькулювання собівартості продукції виступає одним із головних критеріїв вартісного вимірювання об'єктів бухгалтерського обліку. Проте воно (калькулювання) не завжди в повній мірі відображає фактичні витрати на вирощування рослинницької продукції. В процесі виробництва мають місце господарські факти, які чи то взагалі не піддаються щоденному документуванню (наприклад природній убуток, пересортиця, усушка та ін.), чи то інформація, що міститься в первинних документах по тих чи інших причинах, викривляється (помилки при обліку та оформленні складських операцій, зловживання, безгосподарність тощо). Сукупність цих факторів спричиняє викривлення фактичної собівартості вирощеної продукції.

Для забезпечення правдивості визначення собівартості рослинницької продукції, дані про такі факти виявляють в процесі інвентаризації. Завдяки проведенню інвентаризаційної роботи отримується інформація для достовірного визначення реального розміру виробничих витрат.

В процесі еволюційного розвитку суспільства категорія "інвентаризація" трансформувалась із найпростішої форми – перерахунку, зважування, перемірювання, метою яких було відображення фактичного стану об'єкту, що інвентаризується, до дій, направлених на фактичне виявлення наявності майна за метою визначення величини власного і залученого капіталу та фінансового результату від господарської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В ряді держав з розвинутою ринковою економікою вже давно використовується метод постійної інвентаризації. Про переваги перманентної інвентаризації також свідчать і ряд економістів колишнього СРСР: С.А.Стуков, Н.М.Ткаченко, В.Ф.Палій, Я.В.Соколов, В.М.Мурашко та ін.

Так, В.М.Мурашко відзначає, що перманентна інвентаризація "...забезпечує оперативний постійний контроль за збереженням цінностей та використанням їх, не припиняючи процесу приймання і відпуску їх на виробництво, зменшує трудомісткість обробки матеріалів інвентаризації" [3, с.26]. С.А.Стуков до переваг методу безперервної інвентаризації відносить: своєчасність виявлення відхилень, аналіз їх причин і прийняття відповідних заходів по наведенню ладу в зберіганні і обліку матеріальних цінностей; неоднократність перевірки в натурі; підвищення дисципліни комірників, постійна готовність до перевірки якості їх роботи та ін. [5, с.28]. С.В.Бардаш зазначає, що при застосуванні перманентної інвентаризації "...мінімізуються перешкоди в процесі виробництва та її послідовність, безперервність, своєчасність, підвищується достовірність обліку" [1, с.89]. Н.М.Ткаченко вважає, що "перманентні інвентаризації знижують трудомісткість і тривалість їх проведення" [6, с.92]. В.Ф.Палій та Я.В.Соколов теж рахують, що постійність інвентаризації "...значно знижує трудомісткість її проведення і дозволяє більш оперативно виявляти природні убутки і втрати окремих видів матеріальних цінностей" [4, с.191].

Постановка завдання. Як показують дослідження, в сільськогосподарських підприємствах застосовуються традиційні форми інвентаризації (повні або часткові, суцільні або вибіркові, контрольні та ін.), які проводяться на певний визначений момент. В ході впровадження ринкових методів господарювання, коли інформація стає головним ресурсом, періодичність проведення таких інвентаризацій є недостатньою. З нашої точки зору, на сьогодні, перспективним напрямком розширення інформаційної ємності облікових даних підприємств є застосування так званої перманентної (постійної) інвентаризації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сутність перманентної інвентаризації полягає в тому, що постійно діюча на підприємстві інвентаризаційна комісія піддає перевірці фактичну наявність окремих видів майна та стану фінансових зобов'язань на певну критичну дату. Критичною датою при цьому слід вважати момент, коли в натурі є мінімальний залишок майна за даними бухгалтерського обліку.

Часто, в практиці ведення бухгалтерського обліку на сільськогосподарських підприємствах виникають такі ситуації, коли в натурі певний вид товарно-матеріальних цінностей відсутній, а по бухгалтерських документах значиться їх залишок і являє собою природний убуток або нестачу цих цінностей. В таких випадках і доцільно використовувати перманентну інвентаризацію. Доцільність застосування безперервної інвентаризації на підприємствах, які займаються вирощуванням рослинницької продукції, визначається тим, що тут спостерігаються постійні потоки товарно-матеріальних цінностей на виробництві та періодичний рух їх по об'єктах. При цьому ефективність перманентної інвентаризації буде прослідковуватися за умови визначення центрів відповідальності відповідальними за стан проведення інвентаризаційної роботи.

Слід відзначити, що перш ніж приступити до проведення перманентної інвентаризації, потрібно визначити наявну номенклатуру товарно-матеріальних цінностей з тим, щоб протягом звітного періоду всі вони були проінвентаризовані. Це дасть можливість здійснювати систематичний контроль за фактичною наявністю та використанням запасів, а також виявляти недоліки їх аналітичного кількісного обліку.

Для полегшення документального оформлення результатів інвентаризації пропонуємо до застосування наступну Відомість перманентної інвентаризації (табл. 1).

У відповідності із таблицею 1 пропонується проводити перманентну інвентаризацію в такій послідовності:

1. На протязі звітного періоду на рахунках запасів відображати вартість всіх придбаних (вироблених) товарно-матеріальних цінностей із одночасним внесенням їх суми в деталізовані відомості перманентної інвентаризації;
2. Протягом того ж звітного періоду відображати кожний факт вибуття товарно-матеріальних цінностей із відбиттям вартості запасів, що вибули на рахунках обліку та в інвентаризаційній відомості;

3. Обов'язковим є запис повернення товарів в місця їх зберігання із зазначенням причин повернення.

Таким чином, на кінець звітної періоду на субрахунках рахунку 20 "Виробничі запаси", 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети", 28 "Товари", 21 "Тварини на вирощуванні і відгодівлі" та ін., буде відбита вартість залишків товарно-матеріальних цінностей, суми яких відображаються у другому розділі Балансу. Сума всіх залишків запасів, що відображені у Відомостях перманентної інвентаризації, буде дорівнювати сальдо рахунків запасів у Головній книзі. В кінці звітної періоду вартість запасів, що були реалізовані, є сумою, яка заноситься до Звіту про фінансові результати. Отже, за допомогою даної Відомості стає реальним посилення контрольних функцій бухгалтерського обліку, завдяки можливості контролюючого порівняння бухгалтерських документів і Відомості перманентної інвентаризації.

Перманентна інвентаризація є трудомісткою ділянкою роботи бухгалтерського апарату. В зв'язку з цим, на нашу думку, на підприємствах необхідно через деякий проміжок часу проводити підрахунок товарно-матеріальних цінностей для їх оцінки на кінець періоду і перевірку вартості товарів, що вибули (реалізовані) вручну, з метою засвідчення правильності відомостей перманентної інвентаризації. У випадку виявлення розходжень між Відомістю перманентної інвентаризації і рахунків товарно-матеріальних цінностей потрібно провести коригування Відомості.

Таблиця 1

Відомість перманентної інвентаризації

Товарно-матеріальна
цінність 37-333 кільце

Місцезнаходження склад № 1
Номенклатурний номер 201028

База оцінки грн.

Мінімальний запас 10

Дата	Операція	Надходження товарно-матеріальних цінностей			Вибуття товарно-матеріальних цінностей			Залишок товарно-матеріальних цінностей		
		одиниць	вартість одиниці, грн.	загальна вартість, грн.	одиниць	вартість одиниці, грн.	загальна вартість, грн.	одиниць	вартість одиниці, грн.	загальна вартість, грн.
Залишок на початок періоду								10	4,9	49
	Придбання ТМЦ	55	4,9	269,5						
	Вибуття ТМЦ				32	4,9	156,8			
	Повернення ТМЦ	2	4,9	9,8						
Всього надходжень		57	4,9	279,3						
Загальна вартість ТМЦ, що вибули					32	4,9	156,8			
Залишок на кінець періоду								35	4,9	171,5

Обов'язковим при проведенні безперервної інвентаризації є зазначення мінімальної величини запасів. Це буде визначати строки початку інвентаризаційних робіт по певному виду товарно-матеріальних цінностей.

Для зменшення трудомісткості інвентаризації і зниження ризику утворення помилок пропонується комп'ютеризувати її проведення. В умовах комп'ютеризації перманентна інвентаризація дозволяє підвищити точність обліково-економічної інформації.

Висновки з даного дослідження. На нашу думку, всі вище перераховані переваги перманентної інвентаризації є беззаперечними. При цьому, в системі управлінського обліку особливого значення набуває можливість одержання інформації про величину товарно-матеріальних цінностей на будь-яку дату, що сприяє підвищенню оперативності прийняття управлінських рішень, забезпечує безперервність виробничих процесів, інформує про наявну кількість запасів в різних місцях. Також забезпечує даними про величину вартості відпущених (реалізованих) товарів без проведення періодичного підрахунку запасів в натурі.

Таким чином, перманентна інвентаризація може слугувати засобом одержання в постійному режимі потрібної базисної інформації, а також давати аналітичну орієнтацію щодо можливих альтернатив, які розглядаються.

Література

1. Бардаш С.В. Інвентаризація: теорія, практика, комп'ютеризація. – Житомир, ЖІТІ, 1999. – 372 с.
2. Галіцин В.К. Системи моніторингу: Монографія. –К.: КНЕУ, 2000. –231 с.

3. Мурашко В. Методи інвентаризації цінностей і визначення її результатів // Бухгалтерський облік і аудит, № 11, 1998. – С. 24-27.

4. Палий В.Ф., Соколов Я.В. Теория бухгалтерского учета: Учебник. – 2-е изд., перераб.и доп. – М.: Финансы и статистика, 1988. – 279 с.

5. СтуковС.А. Система производственного учета и контроля. – М.: Финансы и статистика, 1988. – 223 с.: ил.

6. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік , оподаткування і звітність: Підручник. – К.: Алерта, 2006.-1080с.